

מראי מקומות- מנחות ע"ז

התודה

על שתות, דלמא מוסיפין עד ערך זה, שמה שהי' תחלה עשרים וחמש, הוסיפו עד שנעשה ששים, ומנה של שתות לא הי' כפול כלל, והניח בקו'.

(ד) **מכולם הי' נוטל א' מעשרה תרומה- ע' במקדש דוד** (כ"ט, סוסק"א) שכ' לחקור בתרומת לחמי תודה, מי הוא הבעלים להפריש, הכהן או בעל הקרבן. והביא מהרש"י **בנדרים** (יב:) דמבואר דהכהן מפרישה, אולם כ' דאולי ס"ל כן רק לדידן, אבל לריה"ג דקק"ל ממון בעלים הם, אפשר דהוי כשאר תרומה דהבעלים מפרישין. וע' שם שהביא מהגמ' בנדה (ו:) דמבואר דודאי בעלים יכולים להפריש, וצידד דלכאו' גם הכהן יכול להפריש, וכ' דאולי זהו בתורת שלוחו של הבעלים.

(ה) **הי' נוטל א' מעשרה תרומה- ע' במקדש דוד** (כ"ט, סוס"ק א') דכ' לחקור, האם כל התרומה מתיר כל הלחם, או דלמא תרומת כל מין ומין מתיר חלות של אותו מין, והנפק"מ יהי' היכא דכבר נטל תרומת לחמי תודה ממין א' ולא על מין אחר, האם הוא יכול לאכול כבר ממין שכבר נטלו ממנו התרומה או לא.

(ו) **או כלך לדרך זו, נאמר כאן תרומה ונאמר בבכורים וכו'- ויש לע', למה לא הק' הגמ' דאולי ילמוד מתרומה גדולה, דג"כ אין לה שיעור מן התורה. וכ' העולת שלמה דכזה הק' תוס' ביומא (כד.) לענין הסוגיא שם, ותי' דבתרומה גדולה לא כתיב הרמה, אלא ראשית דגנך וכו', אבל בתרומת מעשה ובבכורים כתיב לשון הרמה נואולי י"ל בפשיטות, דהגם דמדאורייתא אין לתרומה שיעור, אבל מדרבנן יש לה שיעור, וא"כ עדיף הי' להגמ' להק' מבכורים, דאין לה שיעור כלל, והי' יכול להק' ולתרוץ בפשיטות, והתירוץ דשייך בבכורים שייך גם בתרומה, ויש לע' בזה].**

(ז) **או כלך לדרך זו... ונאמר בבכורים תרומה, וכו'- הק' העולת שלמה, הא קיי"ל דכל היכא דאי' להקיש לקולא ולחומרא, לחומרא מקשינן, וא"כ מהו הצד להקיש לבכורים ולא**

(א) **אמר שמואל אין מוסיפין על המדות יותר משתות- כ' השפת אמת להסתפק לענין אם פוחתין מהמדות, האם גם בזה יש דין שאין יכולין לפחות מן המדות יותר משתות, או אם הדין רק בהוספה. גם צידד דאולי אין יכולין לפחות כלל, דאין יכולין להוסיף אלא משום דגילה הקרא דיכולין להוסיף, ולכן משמע דעד שתות יכולין להוסיף, אבל לענין לפחות, אפשר דאין יכולין לפחות כלל. והביא מהסמ"ע [רל"א, כ"ח] דכ' דבאמת יכולין לפחות כל מה שירצו, וכ' השפ"א לע' שם מילתא בטעמא.**

(ב) **אלא משום אונאה, כי היכי דלא ליהוי ביטול מקח, והא אמר רבא וכו'- פרשב"ם בב"ב (צ.), דמה דאמר' דלא תיקנו באופן שיתבטל המקח, היינו משום דאין נכון לעשות תקנה כדי לבטל המכירות, ולכן תיקנו שלא יהי' יכול להוסיף על המדות יותר משתות. וע' בטהרת הקודש שהביא רא"י מכאן לשי' הראב"ד (הובא בטור ריש סי' רל"ב) דכשאמר לו זה והטעהו, אינו יכול להשלים לו הטעות, אלא יכול המוטעה לבטל המקח. וא"כ, כיון דכאן אין רוצים לבטל המקח, כדי שיהי' להלוקח מה לאכול, א"כ אם מוסיפין על המדה באופן שיהי' המוכר יכול לבטל המקח, ואין ברירה ביד הלוקח להחזיר המעות ולקיים המקח, א"כ אין לתקן כן. אבל להשיטות דיכול המאנה להחזיר הטעות ולקיים המקח, א"כ מה הק' הגמ', הרי י"ל דשפיר תקנו שלא יהי' יכול להטעות יותר משתות, דאז יכול המתאנה לבטל המקח, משא"כ בפחות משתות ובמדה ובמנין, יכול המאנה להחזיר האונאה ולקיים המקח, וצ"ע.**

(ג) **ש"מ מנה של קודש כפול הי'... ואין מוסיפין יותר משתות- הק' הטהרת הקודש, מנלן דמוסיפין על המדות, דלמא מנה של קודש הי' יותר מכפל שתות. ולהיפך נמי ק', מנלן דמנה של קודש הי' כפול ושאינ מוסיפין יותר**

אם אמרי' דבתרומת לחמי תודה ליכא מיתה, כיון דיש כאן מיעוט הקרא, אבל לכאור' אם אכלה להלחמים קודם הפרשת תרומה מהם, א"כ י"ל דעובר באיסור טבל, וחייב מיתה משום זה, דלמה לא יהי' בכלל הלאו דולא יחללו וכו' את אשר ירימו, בעתיד לתרום. אולם כ' דלא מצא דין זה מבואר, וצ"ע.

(א) **תרומת לחמי תודה חייבין עליהן מיתה וחומש או וכו'-** העיר בחי' הגרי"ז, מ"ש דשואל לענין זה, ולא בכלל אם יש בה דין תרומה או לא, דיש נפק"מ בזה גופא, דהא קדשי עכו"ם נתמעטו מדין טומאה, אבל תרומת עכו"ם יש בה דין טומאה.

(ב) **וחומש- ע' במקדש דוד** (כ"ט, א', ד"ה עוד איבעי) דחקר לענין תשלומי תרומת לחמי תודה, האם שייך הדין שצריך להיות מחולין, ושנעשה לתרומת לחמי תודה, וכמו לענין תשלומי תרומה. וכ' דלכאור' לא מצינו דבר זה, דע"י תשלומין יהי' נעשו לקדשים. וכ' דאולי כוונת הגמ' הוא רק שיהי' לה דין תרומה בעלמא, ולא כדין תרומת לחמי תודה [וצ"ע כוונתו בזה, הרי מה ענין זה לתרומה בעלמא, הרי לא הי' שום אכילת תרומה בעלמא].

(ג) **או דלמא בו וחמישיתו מיעט רחמנא- ע' בעולת שלמה** דכ' דלכאור' לפי זה גם צריך להיות ביכורים נתמעטים ממיתה וחומש. וכ' דע"כ דוקא תרומת לחמי תודה איכא למעוטי מבו וחמישיתו, דע"כ הקרא לא מיירי בתרומת לחמי תודה, דהקרא קאי אזור וטמא שאכלו תרומה, וטמא שאוכל תרומת לחמי תודה חייב כרת, ולא מיתה ביד"ש, דהא אכל קדשים בטומאה. וכיון דהקרא לא מיירי בתרומת תודה, שפיר יש למעט מומתו ומוחמישיתו. אבל לענין ביכורים, מנ"ל דקרא מיירי בתרומה טפי מביכורים, כיון דביכורים נמי אקרי תרומה.

(ד) **מדמעט או אינה מדמעט-** הק' בחי' הגרי"ז, הא גם בקדשים איכא דין דימוע, וא"כ ממ"נ, אם תרומה הוא או קדשים, ודאי יש בה דין דימוע, והניח בצ"ע. וע' בחזון איש (מ"ב, כ"ב), דכ' דאף דקדשי קדשים אין בטלין אלא בק"א, אבל בקק"ל יש לדון, דאולי לאוכל קק"ל חוץ לחומה או בטומאה סגי

לתרומת מעשר. ותי' דאיכא ג"כ חומרא בביכורים, דהיינו דיכול לעשות אפי' יותר ממעשר להיות ביכורים, משא"כ בתרומת מעשר, דאינו יכול להפריש יותר ממעשר. אבל הק' דעדיין אינו מיושב הא דהק' הגמ' לקמן דנילף מתרומת מדין, דשם הי' פחות ממעשר, וגם אין להוסיף יותר מא' מנ' או מא' מחמש מאות. וע"ש מש"כ לתרין ע"פ תוס' **ביומא** (כד.), דבאמת ק' (מה שהגמ' שם הי' רוצה ללמוד תרומת הדשן מתרומת מדין), למה נילף מתרומת מדין, הלא שם הי' לזמן, ולעולם עדיף לילף מדין ששייך לדורות ולא מהלכה ששייך רק לזמן, וע"ש שתי' שיש משמעות מפרשת מדין דבא ללמד על דברים אחרים, ולכן יש ליישב קו' זו על דרך זה ג"כ, ע"ש.

(ח) **ונילף מתרומת מדין-** הק' העולת שלמה, מהו הקו', הא כבר אמרי' דילפי' מג"ש מתרומת מעשר ממה דכתי' ממנו תרומה, וא"כ מה שייך ללמוד ממדין. ומה צריך להביא ברייתא דתנא דבר"י, הא לעיל כבר אי' בברייתא דילפי' מג"ש דממנו. ותי' דמהברייתא דלעיל הי' שייך לומר דהג"ש היא דבתודה כתי' תרומה לד' ובתרומת מעשר כתיב תרומת ד', ולא ילפי' כלל מממנו, דמוקמינן ממנו לתרומה גדולה, ולכן הי' צריך הגמ' אח"כ להביא ברייתא דילפי' מג"ש דממנו, ולכן לא ילפי' מחלה.

(ט) **ונילף מתרומת חלה- פרש"י בכת"י,** דקיי"ל דשיעורו א' מכ"ד, וברש"י (למעלה) כ' א' ממ"ח. וכ' **המצפה איתן** דאע"ג דשיעור זה אינו מדאורייתא, אולם קו' הגמ' הוא שיהי' דומה לחלה בין מן התורה ובין מדרבנן. ועוד הביא מה שתי' **הנודע ביהודה** (מ"ת, יו"ד ר"א) דהא דאין שיעור לחלה ותרומה מן התורה היינו כדי לפטור מאיסור טבל, אבל כדי לקיים מצות נתינה לכהן צריך שיעור, וכ' המצפ"א דכבר הקדימו בזה **התוס' רי"ד בקידושין** (ג"ח) [אבל לכאור' עדיין אי"ז תי' לרש"י כאן, דהא שיעור נתינה הוא שיעור חשיבות, כגון כזית או ש"פ, ואין שייך להיות א' מכ"ד או א' ממ"ח, וצ"ע בזה].

(י) **תרומת לחמי תודה חייבין עליה מיתה וחומש או אין חייבין עליה מיתה וחומש, וכו'- ע' במנחת חינוך** (רפ"ד, ח'), שכ' דאפי'

ברוב, או אפי' אם לענין חוץ לחומה צריך
ק"א, אולי לענין איסור זרות דאית בתרומת
לחמי תודה, אולי אי"צ ק"א, ורק אם
כתרומה הוא יהי' צריך ק"א. עוד העיר על
מש"כ רש"י (למעלה) דהשאלה לענין דימוע
הוא אם מצינו שום מיעוט בקרא, שהרי
דימוע הוא מדרבנן, שהרי מדאורייתא בטל
ברוב, ומה שייך למצוא מיעוט בקרא, וצ"ע.